

ชื่อสมุนไพร เท้ายายม่อม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tacca*

leontopetaloides (L.) Kuntze

ชื่อสามัญ East Indian arrow root

ชื่อท้องถิ่น บุกรอ (ตราด), สิงโตดำ (กรุงเทพฯ), นางนวล (ระยอง), ไม้เท้า ถาชี (ภาคกลาง), ท้ายายม่อม วาน พญาหอกหลวง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ที่มา : puechkaset (2560)

ต้น ไม้ล้มลุก ส่วนที่อยู่เหนือดินมีความสูงได้ถึง 1.5 เมตร มีแบ่งในหัวใต้ดินสะสมอาหาร ลักษณะของหัวเป็นรูปกลม กลมแบน หรือรูปรี มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 0.5-4 นิ้ว ผิวด้านนอกบางเป็นสีน้ำตาล เนื้อในหัวเป็นสีขาวใส ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดหรือการแยกหัว

ใบ ใบเดี่ยว ออกเรียงสลับเวียนออกเป็นแนวรัศมี ใบมีขนาดใหญ่และเว้าลึก เป็นรูปฝ่ามือ ปลายแยกออกเป็นแฉก 3 แฉก แต่ละแฉกขอบมีลักษณะเว้าลึก ใบรูปฝ่ามือมีขนาดกว้างประมาณ 70 เซนติเมตร และยาวประมาณ 120 เซนติเมตร ก้านใบรวมกาบใบยาวประมาณ 20-170 เซนติเมตร ปลายใบแหลม ก้านใบมีสีน้ำตาลแกมเขียว

ดอก เป็นช่อแบบซี่ร่ม แทงช่อสูงออกมาจากหัวที่อยู่ใต้ดิน ดอกจะออกที่ปลายยอด ก้านดอกเป็นสีม่วงอมเขียวมีหลาย ช่อดอกมีประมาณ 1-2 ช่อ มีความยาวอาจถึง 170 เซนติเมตร แต่ละช่อมีดอกประมาณ 20-40 ดอก กลีบรวมมีสีเขียวอมเหลือง หรือสีเขียวอมม่วงเข้ม ปลายกลีบแหลม โคนกลีบเชื่อมติดกันเป็นหลอด เชื่อมติดกัน 6 กลีบ เรียงเป็น 2 วง วงในเป็นรูปไข่หรือรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 0.5-0.8 เซนติเมตร ส่วนวงนอกเป็นรูปรีหรือรูปใบหอก ยาวประมาณ 0.4-0.7 เซนติเมตร แผ่นกลีบประดับเป็นสีเขียวเข้ม มีประมาณ 4-12 อัน เรียง 2 วง มีขนาดเกือบเท่ากัน ลักษณะเป็นรูปไข่ รูปใบหอก หรือรูปขอบขนาน ยาวประมาณ 2.5-10 เซนติเมตร ชั้นใบประดับมีสีน้ำตาลหรือสีม่วงอมน้ำตาลรองรับ ลักษณะเป็นรูปเส้นด้ายยาวประมาณ 10-25 เซนติเมตร มีประมาณ 20-40 อัน ดอกมีเกสรเพศผู้ 6 อัน ปลายแผ่เป็นแผ่น ก้านเกสรเพศเมียสั้น ปลายแยกเป็น 3 แฉก

ผล ผลสดแบบมีเนื้อ ลักษณะของผลเป็นรูปเกือบกลมหรือรูปทรงรี ปลายแหลมเรียว ผลห้อยลง มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางยาวประมาณ 1.5-2.5 เซนติเมตร ผลสีเขียว ภายในผลมีเมล็ดจำนวนมาก ขนาดประมาณ 5-8 x 4-6 มิลลิเมตร ที่ผิวเมล็ดมีลาย

การนำไปใช้ประโยชน์

แป้งที่สกัดได้สามารถนำมาใช้ประกอบอาหารและทำขนมได้หลายชนิดจะให้ความเข้มข้นเหนียวหนืดและใส เช่น ขนมชั้น ขนมเปียกปูน ขนมพักทอง ขนมมันสำปะหลัง ขนมหัวผักกาด ขนมถ้วยหน้ากะทิ ลอดช่องกะทิ กะละแมเสวย ข้าวเกรียบปากหม้อ เป็นต้น สำหรับอาหารคาวนำมาเป็นส่วนผสมในซूपเห็ดเจ ราดหน้า

กระเพาะปลา หอยทอด ส่วนดอกและยอดอ่อนนำมาต้มจิ้มกับน้ำพริกรับประทานได้ นอกจากนี้อาจใช้แป้งเป็นเครื่องประทินผิว ลดสิวฝ้า ทำให้หน้าขาวได้ ด้วยการนำแป้งเท้ายายม่อมผสมกับน้ำผึ้งแล้วนำมาพอกหน้าทิ้งไว้สักครู่แล้วล้างออก หรือนำมาใช้ขัดหน้าแทนแป้งฝุ่น

สรรพคุณทางยา

1. เหง้านำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาบำรุงร่างกาย บำรุงกำลัง
2. หัวนำมาใช้ประกอบอาหารมีสรรพคุณเป็นยาทำให้เจริญอาหาร บำรุงร่างกาย ช่วยทำให้จิตใจชุ่มชื้น แก้อาการอ่อนเพลีย แก่ร้อนใน และช่วยสมานแผลในกระเพาะอาหาร
3. รากเป็นยาแก้ไข้ ขับเสมหะ
4. หัวหรือรากนำมาฝนกับน้ำมะนาวใช้ทาเป็นยาแก้พิษจากแมลงสัตว์กัดต่อย พิษผึ้ง พิษจากแมงกะพรุนไฟ
5. แป้งรักษาผดผื่นคัน พอกฝีแผล ข้ำ ถอนพิษ

เอกสารอ้างอิง

เมตไทย. (2563) เท้ายายม่อม. สืบค้น 29 มีนาคม 2565, จาก <https://medthai.com/เท้ายายม่อม/>

puechkaset. (2560) เท้ายายม่อม (Thahiti arrowroot) สรรพคุณ และการปลูกเท้ายายม่อม.

สืบค้น 29 มีนาคม 2565, จาก <https://puechkaset.com/เท้ายายม่อม/>